

บทที่ 5

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าพระศรีสวดีในวรรณคดีสมัยพระเวทเป็น
บุคลาธิษฐานของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งได้พัฒนาเป็นเทวีที่มีลักษณะทางนามธรรม
ศรีสวดีเป็นชื่อของแม่น้ำและเป็นเทวีแห่งแม่น้ำ แม่น้ำนี้เกิดจากเทือกเขาหิมาลัยและ
ไหลไปทางทิศตะวันตกผ่านถิ่นที่อยู่ของชาวอารยันในสมัยแรก ในสมัยนั้นแม่น้ำและ
เทวีแห่งแม่น้ำได้รับการบูชาเพื่อการชำระให้บริสุทธิ์เพื่อความอุดมสมบูรณ์ และเพื่อ
อำนาจในการทำให้เกิดความมั่งคั่ง แม่น้ำศรีสวดี เป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญว่าแม่น้ำ
สายอื่น ๆ มาก คือ เป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่มีกระแสน้ำสะอาดบริสุทธิ์ ไหลเชี่ยว
คลื่นแรง ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่แผ่นดินที่อยู่โดยรอบ และเป็นที่เกิดของแม่น้ำสายเล็ก ๆ
ที่เป็นสาขามากมาย เส้นทางของแม่น้ำศรีสวดีเริ่มต้นจากภูเขาหิมาลัย ไปสิ้นสุดที่มหาสมุทร
(แม่น้ำสินธุ) และเป็นพรมแดนของแคว้นพรหมาวรรคอัน เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ในสมัยโบราณ

นอกจากจะได้รับการสวดสรร เสริญในฐานะที่เป็นแม่น้ำสายสำคัญและศักดิ์สิทธิ์
ที่สุดในบรรดาแม่น้ำ 7 สายของชาวอารยันในสมัยนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าชาวอารยันเป็นผู้ที่
มีความกตัญญูต่อสรรพสิ่ง ในธรรมชาติที่อำนวยความสะดวกการดำรงชีพของพวกเข เขา
แม่น้ำศรีสวดี เป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดและให้ผลประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการดำรงชีพ
พวกเขาจึงยกย่องสรร เสริญและสมมุติให้เป็นเทวี ข้อความ ในบทสวดของคัมภีร์ฤคเวท
ได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของพระศรีสวดีที่เปลี่ยนไปจากสถานะเดิมที่เป็นแม่น้ำมาเป็น
เทวีผู้มีอำนาจสามารถคลบคลานคำสั่งต่าง ๆ ตามที่ผู้สวดอ้อนวอนประสงค์ กล่าวคือ
ทรงพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองทั้งทางกายและทางความคิด ทรงประทานความอุดมสมบูรณ์
ความสุข ความมั่งคั่ง ทรัพย์สินสมบัติ และเกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น

พระสรสวดีในวรรณคดีสมัยหลังพระเวท ยังคงเป็นเทวีที่มีความสำคัญและมีสถานะสูงส่งทัดเทียมกับทวยเทพและเทวีผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย เช่นเดียวกับในสมัยพระเวท แต่วิวัฒนาการทางความคิดบางอย่างได้เปลี่ยนไปจากสมัยพระเวท คือ เทวีทั้ง 2 พระองค์อันได้แก่สรสวดีเทวีและวาคเทวี ซึ่งเป็นเทวีที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน กวีในสมัยหลัง ได้นำมารวม เป็นเทวีองค์เดียวกันโดยผสมผสานความคิด เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมและสร้าง เป็นเทวีในจินตนาการขึ้นใหม่ให้มีลักษณะ เป็น เทวีที่มีรูปร่างมีความคล้ายคลึงกับมนุษย์มากขึ้น

สาเหตุที่สรสวดีเทวีและวาคเทวีซึ่งเป็น เทวีคนละองค์และมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ได้กลายมาเป็น เทวีองค์เดียวกันในสมัยพราหมณ์นั้น คงจะ เนื่องมาจากความ สัมพันธ์ที่ว่า "พระประชาชาติทรงสร้างน้ำจากโลก ซึ่งก็คือวาช" ด้วยเหตุนี้ น้ำกับโลกจึง เป็นสิ่งเดียวกัน และสรสวดี เทวีกับวาค เทวีจึง เป็น เทวีองค์เดียวกันด้วย

กวีสมัยหลังพระเวทคือสมัยปุราณะได้กล่าวยกย่องพระสรสวดี เป็นเทวี อักษรศาสตร์และศิลปวิทยา ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงความสืบเนื่องของความคิด กวีใน สมัยพระเวทและสมัยพราหมณ์ได้กล่าวถึงลักษณะทางนามธรรมของวาคเทวีไว้ว่า เป็นเสียง ถ้อยคำ เป็นบ่อเกิดแห่งหลัง วาจคือความ เป็นอมตะ คือกฎแห่งจักรวาลและคือ บ่อเกิดแห่งความรู้ทั้งปวงอันจะ เห็น ได้ชัดว่าแนวความคิดของกวีสมัยหลังที่ยกย่องพระสรสวดี เป็นเทวีอักษรศาสตร์และศิลปวิทยาการนั้น สอดคล้องกับแนวความคิดของกวีสมัยก่อนที่ว่า วาจคือบ่อเกิดแห่งความรู้ทั้งปวง และพระสรสวดีในสมัยปุราณะ คือ วาคเทวีในสมัย พระเวทและพราหมณ์

ข้อ เสนอแนะ

ควรจะมีกวีการศึกษาวิเคราะห์ เทพแห่งศิลปวิทยาการในวรรณคดีสันสกฤต ในแนวเดียวกัน คือศึกษาพระคเณศ เปรียบเทียบกับพระสรสวดีในแง่ของการเป็นเทพ แห่งศิลปวิทยา เหมือนกันแต่มีภูมิหลัง ต่างกัน